

a gyakorló nyelvtanároknak érdemes kézbe venniük. A kötet további érdeme, hogy számos írásával új kutatási területeket nyit meg az audiovizuális fordítás nyelvórai felhasználásának vizsgálatában, például a gyerekek idegen nyelvre tanításában és a szaknyelvek oktatásában; sőt az audiovizuális fordítás minden bizonnyal nagy jövő előtt áll az idegennyelv-oktatás nem formális színterein is.

Borsos Levente

Prievara Tibor

A 21. századi tanár. Egy pedagógiai szemléletváltás személyes története

Budapest: Neteducatio Kft., 2015. 153 (224) p.
ISBN: 978-615-80328-0-3

Prievara Tibor *A 21. századi tanár* című könyvében a budapesti Madách Imre Gimnáziumban végzett pedagógiai kísérlet történetét osztja meg az olvasóval. Munkája azoknak szól, akik úgy érzik, hogy pedagógiai szemléletváltásra van szükség a mai magyar közoktatásban.

„Nem jó az iskola úgy, ahogy van” – írja, s rögtön megoldást is kínál: „*Változásokra van szükség, új elvek alapján, új oktatási paradigmákra*” (19). A változást önmagával kezdte, amit könyvének alcíme is sugall: *Egy pedagógiai szemléletváltás személyes története*. A szemléletváltást nem egyetlen momentumként értelmezi, hanem olyan hajlandóságként, mellyel a pedagógus a szünni nem akaró változásokra válaszol. Csaknem három évtizeddel ezelőtt sokaknak kedves filmje volt a *Holt költők társasága*, amelyben a főszereplő, Mr. Keating, szembeszegül egy legkevésbé sem diákbarát, meglehetősen szigorú – az európai néző számára poroszsnak tűnő – iskolai rendszerrel. A diákjaival kitépeti a szöveggyűjteménynek azokat a lapjait, amelyeken a szerző arról értekezik, hogy egy

adott vers formai színvonalát és jelentőségét koordinátarendszerbe lehet helyezni, s értékét ennek alapján meg is lehet állapítani. A könyvet olvasva Mr. Keating lázadása az irracionális méricskélés, a túlzott szigor és a diákok egyéniségének elnyomása ellen mit sem veszít heroizmusából, de azt is érezzük, hogy egy hibásan működő rendszer dacos elutasítása nem elegendő az iskolai oktatás javításához.

A 21. századi tanár többet javasol ennél. Fejezetenként megismerkedhetünk a megkerülhetetlen képességekkel: együttműködés, tudásépítés, az infokommunikációs technológia használata, valós problémák megoldása és innováció, illetve önszabályozás (19–25).

Nem fél kimondani, hogy a befektetett tudásnak meg kell térülnie; az említett *megkerülhetetlen képességeket* aszerint állította össze, milyen elvárásai vannak korunk munkáltatóinak a munkavállalókkal szemben. Ha Mr. Keating mottója *carpe diem* 'élj a mának!', akkor Prievara mottója lehetne *si vis pacem para bellum* 'ha békét akarsz, készülj a háborúra!', de legalábbis készülj az állandó változásra egy olyan világban, ahol az érdekek ütközéséből fakadó változások számodra sem érdektelenek; a változások során kell a képességeidet megfelelően hasznosítanod.

Az együttműködés a szerző szemszögéből azt is jelenti, hogy a diákokat a koruknak megfelelő döntéshozatali helyzetbe engedi: lehetővé teszi számukra, hogy közösen érdemi döntést hozzanak egy kijelölt feladat elvégzéséről. A *tudásépítést* a legnehezebben megvalósítható képességnek tartja, s kifejti, hogy a rendelkezésre álló információ önmagában nem elég hozzá: a szükséges tudás elsajátításához egy probléma felvetése és vele együtt a megoldására tett javaslatok kellenek. Kicsit hasonló a helyzet az *infokommunikációs technológia* használatával is: a technika használata akkor válik kívánatosná mind a diákok, mind a tanárok számára, ha segít valamilyen probléma megoldásában.

Őszinte leírást olvashatunk *A valós problémák megoldása és innováció* fejezetben (25) arról, hogy nem működik minden tervek sze-

rint, s ilyen esetben képesnek kell lenni a diákok igényei és motiváltsága szerint alakítani a tervezést. Itt valamelyest visszacsatol az együttműködés képességéhez, és megállapítja, hogy csak olyan mértékig szabad a diákoktól a megoldás kidolgozását elvárni, amennyire a motiváltságuk – amely természetesen egyénenként különböző – ezt lehetővé teszi. *A megkerülhetetlen képességek* sorát végül az *önszabályozás* zárja, ami azt jelenti, hogy a diákok – előre megadott feltételek szerint – maguk tervezhetik meg a munkájukat.

A szerző nem seprí a szőnyeg alá a problémákat, bátran beszél olyan gondokról is, amelyek felett sokan szemet hunynak. Az említett állandó változásokba beletartozik az is, hogy a tanár és a diák szerepét többé már nem csak az iskola falain belül öltjük magunkra. A közösségi oldalak megjelenése, melyeken az eseményeket telefonunkon is követhetjük és követjük is, nagyobb felelősségvállalásra ösztönzi a tanárokat. Ez a felelőség nemcsak *intra muros* 'a falakon belül' és csak addig nyomja a tanár vállát, míg a pedellus meg nem szólatatja az iskolacsengőt, hanem – a közösségi oldalak jellegéből adódóan – szinte mindig érezhető. Érdekes és megdöbbentő példát olvashatunk a fiatalok között előforduló – korábban lehetőleg eltitkolt – abúzusokra, amelyeket azonnali nyilvánossá tételük remélhetőleg megakadályoz a jövőben. Tanárként nem tehetjük meg többé, hogy a fejünket elfordítjuk, és úgy teszünk, mintha a bántalmazás meg sem történt volna. Ma sokkal árnyaltabb képet kapunk a diákjainkról, mint régen, és a képnek nem minden részlete szép (33–34).

A diákok és a tanárok kapcsolatát Prieara kiegészíti a szülőkkel való együttműködéssel, és arra a megállapításra jut, hogy a szülők szintén „*a jelen munkaerőpiacának szorításában fogalmazzák meg gyakran elvárásait az iskola felé*” (37).

A szerző bevallotta a munkaerőpiac igényei szerint állította össze a *megkerülhetetlen képességek* halmazát az *ITL Research Coding Guide for Learning activities* (14 Febru-

ary 2011) alapján. Éppen ezért – ahogy írja – „*kétségtelen, hogy a kutatás kiindulópontja és gazdasági megközelítése az oktatás hatékonyságának, többeknek talán túlságosan hasznelvűnek tűnhet*” (19). Ennek ismeretében máris érthető, hogy nem idegen számára a pontrendszer használata, amelyet egyébként az angolszász multinacionális cégek is kedvelnek.

A pontrendszerrel az osztályozás árnyaltabbá válik, illetve az inflálódott ötösöknek vagy a könnyelműen osztogatott szekundáknak a diákokra gyakorolt negatív hatása is csökkenhet. A pontrendszer révén a diákok közvetlenebbül látják a teljesítményük javulását, és a jobb eredmény elérésének lehetősége motiválja őket.

A könyv örökzöld témája a diákok viszonya az *infokommunikációs technológiához*: a pedagógia célja „*gépet bámuló, egy digitális szép új világban élő tömegtermelt e-learning zombik helyett lehetne egy, az Internet lehetőségeit a végletekig kihasználó, önmagát fejlesztő, kreatív, sokoldalú, digitálisan is művelt, valóban egymással sokban vagy majdnem mindenben egyenlő generációt nevelni*” (79).

Ehhez pedig ismét az szükséges, hogy a tanár érezze, mennyire fontos bemutatnia a diákoknak a „*digitális világ olyan részeit, amelyeket a segítségünk és irányítástunk nélkül nem fedeznének fel*” (81).

A szerző nem feledkezik meg arról, hogy a diákok számára előírt tananyag pontosan körülhatárolt dolog. Tudatosul benne, hogy a diákok nehezen veszik észre: a tananyag nem egymástól független ismeretek halmaza, éppen ellenkezőleg, az egyes információhalmazok ismerete segíti más hasonlók megértését és feldolgozását. Ennek ellenére tapasztalhatjuk, hogy a diákok képtelenek az egyik órán tanultakat egy másik órán hasznosítani. Mintha a fejükben a „*kis fiókok, ahol az adott tudás rejlik, csak azokon az órán lennének képesek megnyitni, amikor a tantárgyat tanító tanárt látják*” (100).

Prieara mentesíti a tanárt korábbi kényelmetlen szerepétől, amely szerint ő „*minden*

tudás forrása”. Hitelesebb szereppel ruházza fel, amelyet hívhatunk mentori vagy tudásmegosztó szerepnek, hiszen a tanár akár *mentor*, egyfajta *tudásmegosztó*, akár *tanulótárs* is lehet (101).

Az *infokommunikációs technológia* használata során új feladatot is el kell látnia, segítenie kell az interneten végzett forrásfeltárásban, adatszűrésben. Az *infokommunikációs technológia* számos dolgot véglegesen megváltoztatott, beleértve az órára készülést és a számonkérést, valamint a diákok értékelésének módját is. Az *információs és kommunikációs technológiák* felhasználásának célja a tanár munkájának a segítése. Olyan segédeszközökről van szó, amelyeknek a használatát maguk a diákok is igénylik; s be kell látnunk, hogy ezen eszközök használatát – *docendo discimus* 'tanítva tanulunk' – néha a tanár a diákokkal együtt tanulja.

Ajánljuk ezt a könyvet a munkájuk megújítására képes gyakorló tanároknak és azoknak a hallgatóknak, doktoranduszoknak, akik pedagógiai munkájukat századunk kihívásaira felvértezve kívánják elkezdni.

Szalkay Attila

Jean-Claude Anscombre – María Luisa Donaire – Pierre Patrick Haillet (éds.)

Opérateurs discursifs du français. Éléments de description sémantique et pragmatique

[Diszkurzív jelölők a francia nyelvben szemantikai és pragmatikai megközelítésből]

Bern: Peter Lang, 2013. 253 p.

ISBN: 978-3-0343-1398-8

Voilà! Mindenki, aki csak egy kicsit is beszél franciául (vagy egyáltalán nem is beszél), tudja, mit jelent ez a szó. Zacskós levesek, félkész ételek, pezsgők, hajfestékek címkéin,

kávéházak, esküvői ruhakölcsönzők felíratain sokan láttuk már. Esetleg felémlük előttünk egy cirkuszi mutatvány záró mozzanata, ahogy a bűvész a reflektorfényben fehér kesztyűs kezével kihúzza a cilinderről a nyulat, és a közönségen végigfut a megkönnyebülés moraja. Tudtuk, hogy így lesz, hiszen erre vártunk. A nyúl felmutatást megelőző, a nézőket összezavaró hókuszpókuszok azonban elültetik bennünk a kételyt. Ennek a kételynek a feloldása morajlik végig a sorokon az „íme, itt van hát, lássatok csodát” elhangzásakor. Mit is jelent akkor a *voilà?*

Jean-Claude Anscombre, a CNRS [Centre National de la Recherche Scientifique: a francia nemzeti kutatóközpont] nyelvészprofesszora kutatócsoportjával többek közt erre a kérdésre keresi a választ az itt bemutatandó kötetben. A munka három nagy egységre tagolódik. Az első részben az elméleti háttér felvázolása mellett a fogalmi keretet tisztázzák a szerzők (11–38). A második, legerjedelmesebb rész az egyes diszkurzív jelölők részletes elemzését tartalmazza (39–224). Végül a harmadik rész áttekintő táblázatokban (225–240) rendszerezi, hogy a vizsgált nyelvi elem milyen diszkurzív stratégiát fejez ki, milyen kontextusbeli sajátosságai vannak, és hogyan kapcsolódik az elméleti keretben kifejtett polifóniához. Ez az utolsó rész újszerű és rendhagyó szótárként is használható, hisz a diszkurzív jelölők sokféle jelentésének meghatározásához a hagyományos szótárak pont az elméleti háttér tisztázásának hiánya miatt nem tudnak elégséges magyarázatot nyújtani.

A második, elemző részben a szerzők a kiválasztott 15 nyelvi egységet (*à coup sûr*, *apparemment*, *au moins* stb.) morfoszintaktikai, szemantikai és pragmatikai funkcióik szerint írják le. Az egyes szócikkek felépítése azonos. Először rendszerezés nélkül felsorolt példák illusztrálják az adott nyelvi egység előfordulási lehetőségeit. Ezt szemantikai rendszerezés követi, majd a nyelvi jellemzők listázása, beágyazás a polifonikus szerkezetbe, és végül egy rövid diakronikus